

Een omarmend gebouw

GGZ Noord-Holland-Noord opende in december een nieuwe vestiging waar voor het eerst in de geestelijke gezondheidszorg het Nieuwe Werken is geïmplementeerd. Sleutelwoorden in het door Veldhoen + Company ontwikkelde werkconcept zijn flexibiliteit, openheid en samenwerking. Architectenbureau Zijlstra Schipper ontwierp een open, uitnodigend en kleurrijk gebouw dat deze uitgangspunten optimaal ondersteunt.

Jan Zijlstra – vaste architect van GGZ Noord-Holland-Noord – kreeg aanvankelijk geen programma van eisen: een bewuste keuze, want het gebouw moest flexibel zijn en eventueel later eenvoudig een andere bestemming kunnen worden gegeven. Ook was het aanvankelijk de bedoeling dat een groot deel van het gebouw aan derden zou worden verhuurd. Architect Jan Zijlstra bedacht samen met zijn ontwerpteamleden Huub van Bruggen en Jeroen Zijlstra een structuur die op deze eisen aansluit – een gebouw met een centraal deel, en links en rechts onafhankelijk van elkaar te bereiken en te gebruiken vleugels. De ontsluiting van deze ruimtes vindt plaats aan de voorzijde van het gebouw, waardoor de externe huurders voor het bereiken van de vleugels niet via het centrale deel hoeven. De ruimtes zijn kolomvrij, voor het plaatsen van de wanden is er een stramien van 1.80 m. Daarbij is gebruik gemaakt van metalen klimaatplafonds, waardoor elke ruimte onafhankelijk kan worden verwarmd en gekoeld. Uiteindelijk bleken er binnen het GGZ echter voldoende afdelingen te zijn om het nieuwe gebouw in zijn geheel te gebruiken en zijn er geen huurders gekomen.

Pas nadat Zijlstra Schipper met het project was begonnen, werd Veldhoen + Company benaderd om een werkconcept voor het GGZ NHN te ontwikkelen. Beide bureaus werkten intensief samen, waarbij laatstgenoemd bureau onder meer bepaalde hoeveel en welke soorten werkplekken er zouden komen – zoals cockpits (of concentratiewerkplekken), loungewerkplekken en vergaderplekken.

Zigzaggen

De vorm van het gebouw is mede bepaald door de locatie en lijkt op een vlinder, met vleugels die de toegang in het midden ‘omarmen’. Het gebouw heeft vier bouwlagen plus een souter-

Oprachtgever GGZ Noord-Holland-Noord, Heiloo
Ontwerp Zijlstra Schipper Architectenbureau BNA, Wormer; Ontwerpteam Jan Zijlstra, Huub van Bruggen, Jeroen Zijlstra, Vanessa Carneiro Kindt
Werkconcept Veldhoen + Company, Maastricht; Barbera Evers
Losse meubelen (via Facility Linq, Muiden) Ahrend, Arper, Palau, Mewaf, Vepa
Kasten Triumph/Trilogy Office Furniture, Steenwijk
Verlichting Philips
Lampenkappen (via Facility Linq) DutchDeco, Eindhoven
Interieurbouw Databouw, Purmerend
Vloeren Desso, Leox, Mosa
Scheidingswanden Interwand, Eibergen
Wandbekleding Vescom Colour Choice, Vescom Deurne
Bewegwijzering Reklaspits, Wormerveer
Aannemer VBK Groep, Hoorn
Oppervlakte 5.450 m²
Kosten 9 miljoen euro excl. BTW

FOTO LINKS
Middendeel, tweede verdieping

FOTO'S RECHTS
Exterieur

rain met parkeergarage. Op de begane grond zijn in de vleugels onder meer het restaurant en een zaal voor psychomotorische therapie, op de verdiepingen spreekkamers en gezamenlijke werk- en ontmoetingsruimtes voor de medewerkers. Het middendeel vormt de koppeling en het verkeersgebied tussen de vleugels. Ook is er ruimte voor verschillende activiteiten; op de begane grond is er bijvoorbeeld een ontvangst- en wachtruimte met – ook volgens het Veldhoen-concept – verschillende soorten wachtplekken die ‘actief wachten’ bevorderen. Zo is er een bibliotheek waar de cliënten in boeken en op computers informatie over bijvoorbeeld behandelmethodes kunnen raadplegen. De verdiepingen worden verbonden middels monumentale trappen – ware blikvangers in het entreegebied. De lange trappen zigzaggen omhoog en lijken vrij in de ruimte te hangen, en doen denken aan Escher's ‘Relativiteit’. Dit idee wordt versterkt doordat de leuning transparant zijn en ook de onderzijde van de trappen met hout is bekleed – waardoor deze ook bovenzijde zou kunnen zijn. Dit maakte de trap duurder, wat door Zijlstra bij de opdrachtgever moest worden bevochten;

maar zo stelt hij, “Het was een cruciaal onderdeel van het ontwerp en is er gelukkig in gebleven. In de psychiatrie is ook niet alles wat het lijkt en kan de wereld op z'n kop staan, een mooie metafoer voor de vormgeving van deze trappen.” Het hout van de trap – lariks – gaat over in dat van de vloer in het middengebied, waarmee duidelijk het verkeersgebied wordt gemarkeerd. Andere blikvanger in het middendeel is een groot volume van drie verdiepingen dat tussen de vensters lijkt te hangen, maar in werkelijkheid wordt gedragen door vier kolommen. In dit ‘doosje’ zijn de bibliotheek en een mediaruimte. In de laatste staat een grote tafel met geïntegreerde beeldschermen waarop elektronische patiëntendossiers kunnen worden ingezien – geheel conform het Nieuwe Werken is het gebouw uiteraard ook klaar voor het digitale, papierloze tijdperk.

Natuur

Op de verdiepingen komen de cliënten alleen in de ontvangstruimte aan de voorzijde van elke vleugel, en in de spreekkamers die daaraan grenzen. Ten behoeve van de privacy zijn de

glazen wanden van de spreekkamers deels met folie bekleed. Elke spreekkamer heeft een tweede deur aan de achterzijde, die toegang geeft tot een gezamenlijke werk- en ontmoetingsruimte. Waar voorheen doorgaans werd gewerkt in gesloten kamers, kunnen de therapeuten hier overleggen met hun collega's, naslagwerken raadplegen of even bijkomen van een gesprek. De therapeuten hebben geen vaste spreekkamer, maar bepalen zelf waar ze gaan werken en reserveren een werkplek. De lockers voor de medewerkers zijn verzameld in een van de ontmoetingsruimtes op de eerste verdieping. Overigens hebben niet alleen de therapeuten flexwerkplekken: ook de Raad van Bestuur en een aantal ondersteunende diensten zijn in het nieuwe gebouw gehuisvest en werken volgens de nieuwe methode – mede om het draagvlak voor het Nieuwe Werken te vergroten.

Vanwege de cliënten moest het interieur aan bepaalde eisen voldoen en bij het uitwerken van het ontwerp was er steeds nauw overleg met het GGZ. Zijlstra: "Te felle kleuren en onrustige afbeeldingen kunnen problemen en irritaties veroorzaken, het interieur moest daarom ingetogen en prikkelarm zijn." Zijlstra bedacht thema's die prachtig zijn uitgewerkt door zijn ontwerpteam en die een visualisatie zijn van het Noord-Hollandse landschap, het werkgebied van het GGZ NHN: "Natuur geeft een neutraal gevoel, je associeert het niet snel met vervelende dingen". Elke vleugel heeft een eigen thema, zoals polder, strand, heide, bollenvelden, bos- en duinlandschap; dit zorgt behalve voor afwisseling ook voor herkenning. De thema's zijn deels gematerialiseerd door middel van de gehanteerde kleurstellingen voor de meubelen, verlichting en vloerbedekking. Op de afdeling met als thema 'strand' heeft de vloer karakteristieke kleuren als waterblauw en zandbeige. De vloerbedekking (van Desso) is door Zijlstra gekozen omdat hij goed bij de thema's paste en bovendien verkrijgbaar is in ver-

FOTO LINKS ONDER
De toiletten voor de spreekkamers

FOTO MIDDEN
Het restaurant

FOTO RECHTS BOVEN
Afdeling; de archiefkasten (van Triumph) worden door een houten loper 'omarmd'

FOTO RECHTS ONDER
Koffie-eiland op de eerste verdieping

FOTO BOVEN
Afdeling 'heide landschap' op de derde verdieping

FOTO ONDER
Balie in de entree ruimte

FOTO'S RECHTS BOVEN
Plattegronden

FOTO RECHTS ONDER
De mediaruimte

schillende kleurstellingen in hetzelfde strependessin. Zeker op de 'bollenveld-afdeling' werkt dit mooi en lijkt de vloerbedekking precies op een bollenveld gezien vanuit de lucht. De thema's komen terug in de grote foto's die in folie op de glazen deuren van de spreekkamers en sommige cockpits zijn aangebracht. Daarbij zijn er verschillen tussen de afdeling waar cliënten, en waar alleen medewerkers komen: in de spreekkamers van bijvoorbeeld de afdeling met thema boslandschap tonen de foto's een geabstraheerde bladerstructuur in plaats van een echt bos. Zijlstra: "Het bos is niet direct herkenbaar, anders is het te onrustig." In de werkruimte is het bos wél duidelijk te zien. In deze ruimtes staan werktafels voor één of meerdere personen, loungewerkplekken (van Mewaf) en vergadertafels; langs de buitengevel zijn steeds gesloten kamers. Hoewel de opzet van alle afdelingen identiek is - met aan de voorzijde spreekkamers en erachter het werkgebied - zijn ze allemaal net iets anders van indeling en samenstelling. Een aantal scheidingswanden tussen spreekkamers en werkruimte herbergen aan de zijde van de werkruimte een boekenkast en in de spreekkamer een flatscreen.

Fruiting

In het entreegebied en de ontsluitingen naar de verschillende vleugels is het thema 'stedelijke omgeving', met een vriendelijk karakter. De kleuren zijn wat neutraler dan in de vleugels en er is veel hout gebruikt. Belangrijkste kleur in het wachtgebied op de begane grond is groen, "Als een plantsoen in een stedelijk gebied" aldus Zijlstra. Het restaurant op de begane grond wordt door zowel het personeel als cliënten gebruikt, en hier is het

thema 'fruitteelt en akkerbouw', ingevuld door meubelen met uiteraard fruitige, frisse kleuren en grote foto's van appels. In het restaurant vinden gesprekken tussen cliënten en therapeuten plaats. Voor de laatste staan er loungewerkeplekken met een vaste computer.

De 'omarmende vorm' van het gebouw komt terug in verschillende meubelen: de koffie-eilanden (of 'coffee2meet' plekken) bestaan bijvoorbeeld uit een meubel waaromheen een 'loper' van esdoorn is gevouwen die precies de vorm van dat meubel volgt. In de werkruimtes worden de archiefkasten (van Triumph) door een houten looper omvat. Ook de tafel in de bibliotheek en die in de wachtruimte beneden hebben deze omarmende vorm, volgens Zijlstra "...net zoals de mensen hier worden omarmd". In de tafels en de koffie-eilanden is een hoek uitgespaard waarin precies een poef past, zodat je gemakkelijk even bij kunt schuiven. Heel mooi is ten slotte ook het sanitair dat zich in de ruimtes voor de spreekkamers bevindt: vanwege de lichtinval in die kamers zijn de toiletten geplaatst als semi-transparante glazen 'doosjes' die los in de ruimte voor de buitenramen staan.

Het kantoor van GGZ NHN is half december in gebruik genomen, en hoewel de openheid voor zowel medewerkers als cliënten even wennen was (en is), zijn de reacties positief, en is de sfeer warm en aangenaam. Het interieur straalt veiligheid en vertrouwdheid uit, en draagt daarmee ongetwijfeld bij aan een succesvolle behandeling. Een medewerker verwoordt het treffend: "Je wordt vrolijk van dit gebouw".

www.zijlstraschipper.nl